

Dnr KF2023/VO1/33

Till Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se

YTTRANDE

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Sammanfattning

Konstfack instämmer i huvudsak i utredningens förslag om en myndighetsstruktur med tre myndigheter för forskningsfinansiering. Vi befarar dock negativa konsekvenser för våra forskningsämnen om reformen slår sönder den kommittéstruktur som idag finns på Vetenskapsrådet. Den kompetens som byggts upp i Vetenskapsrådets kommittéer för forskning på konstnärlig grund respektive utbildningsvetenskap måste tas till vara så att båda områdena representeras på ett tydligt sätt i den nya Vetenskapsmyndigheten. Vad gäller utbildningsvetenskap bör det ske genom ett vetenskapligt råd för utbildningsvetenskap.

6.2 Förslag om ny myndighetsstruktur

Konstfack instämmer i huvudsak i förslaget om en modell med tre nya myndigheter. Argumenten att modellen kommer att minska överlappning och administration och ge ett tydligare ansvarsutkrävande är övertygande.

6.4.1 Vetenskapsmyndighetens organisation – konsekvenser för konstnärlig forskning

Den betydelse Vetenskapsrådets kommitté för konstnärlig forskning haft för att forma och bygga det konstnärliga forskningsfältet kan knappast överskattas. Utredningen preciserar inte hur den nya Vetenskapsmyndigheten ska organiseras i råd och beredningsgrupper och vi vill därför framhålla den oerhörda betydelsen för fältet av att ett organ motsvarande den nuvarande kommittén upprättas i den nya myndigheten. Kompetensen som byggts upp i kommittén är avgörande för kontinuitet och fortsatt hög kvalitet i forskning på konstnärlig grund i Sverige.

Grundforskningen är avgörande för excellens inom våra ämnesområden och vi anser det därför viktigt att betona betydelsen av att det i organ som beslutar om fördelning av forskningsmedel finns djupa ämneskunskaper inom relevant område. Av det skälet ifrågasätter vi också lämpligheten i att Vetenskapligt råd 3 skulle bli beslutsinstans vid beslut om fördelning av anslag till forskning på konstnärlig grund. En lämpligare lösning vore att beslutsrätten delegeras till en motsvarighet till dagens kommitté för konstnärlig forskning.

Allt fler doktorander utbildas på konstnärlig grund i Sverige och fältet befinner sig i en fas av konsolidering. Den externa statliga forskningsfinansieringen måste svara mot denna utveckling. Vi vill påpeka att slutbetänkandet inte nämner forskning på konstnärlig grund, trots dess långvariga integration i Vetenskapsrådets ansvarsområde sedan 2001. Utredningen nämner "konst" som ett ansvarsområde för den föreslagna Vetenskapsmyndigheten inom "humaniora och konst". Det verkar som att utredningen förlitar sig på SCB:s *Standard för svensk indelning av forskningsämnen* där humaniora och konst kodas under samma grupp. Detta leder dock till en sammanblandning av den praktikbaserade forskningen på konstnärlig grund med konstvetenskap – två distinkta ämnesområden, som sällan återfinns i samma forskningsmiljöer. Denna brist på förståelse för vad konstnärlig forskning är, är det viktigt att utredande och beslutande instanser tar sig förbi, för att den relevans forskningen på konstnärlig grund har i samhället inte ska förbises.

När det gäller forskning på konstnärlig grund vill vi också ta upp frågan om forskningsinfrastruktur. Forskning på konstnärlig grund är starkt beroende av infrastruktur, något som ofta medför stora kostnader. Dock definieras infrastrukturen i dag överhuvudtaget inte som forskningsinfrastruktur och här finns en risk att den konstnärliga forskningen hamnar i bakvattnet internationellt då infrastruktursatsningar inom våra fält också är starkt kopplade till den snabba teknikutvecklingen, något som konstaterats i Vetenskapsrådets *Forskningsöversikt 2023: Konstnärlig forskning*¹. Eftersom infrastrukturen får kategoriseras som "småskalig" så skulle den enligt utredningen finansieras genom Vetenskapligt råd 3 som även inrymmer samhällsvetenskap och humaniora. Behovet av en stark kommitté eller motsvarande för forskning på konstnärlig grund framträder här tydligt, eftersom det här är en fråga som måste bevakas inte bara av lärosätena utan också av de myndigheter som ansvarar för forskningens finansiering.

6.4.1 Vetenskapsmyndighetens organisation

– konsekvenser för utbildningsvetenskaplig forskning

Om förslaget om en ny Vetenskapsmyndighet genomförs, bör det inkludera ett eget vetenskapligt råd för utbildningsvetenskap. Konstfack ser för närvarande med oro på vad utredningens förslag kan komma att innebära för utbildningsvetenskaplig forskning generellt, och särskilt för forskning inom de estetiska och praktiska ämnena.

År 2001 bildades en kommitté för finansiering av utbildningsvetenskap inom Vetenskapsrådet. Då var fältet nytt och outvecklat, idag är utbildningsvetenskap ett etablerat forskningsområde. I utredningens förslag ingår att beslut om utbildningsvetenskaplig forskning ska fattas inom Vetenskapsmyndigheten av Vetenskapligt råd 3: Forskning inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst. En sådan lösning riskerar att radera ut över 20 års erfarenhet av att besluta om och utvärdera utbildningsvetenskaplig forskning. Vetenskapsmyndigheten *kan* förvisso inrätta ett rådgivande organ som arbetar inom ett utpekat vetenskapligt disciplinärt område, exempelvis inom utbildningsvetenskap. Men detta ligger långt ifrån den ursprungliga

¹ *Forskningsöversikt 2023: Konstnärlig forskning*, s. 25–26, Vetenskapsrådets rapporter 2023

ambitionen att utveckla den utbildningsvetenskapliga kommittén till ett ämnesråd för utbildningsvetenskap (SOU 2005:31).

Utbildningsvetenskaplig forskning spänner över många olika discipliner, vilket omöjliggör inordning under hum/sam/konst. Även om Konstfacks lärarutbildningar skulle kunna känna sig hemma inom "konst" finns ingen koppling i det vetenskapliga rådet till pedagogiskt eller didaktiskt forskningskunnande. VR beviljar idag mindre än 10% av utbildningsvetenskapliga ansökningar, och ännu färre när det gäller ansökningar inom det estetisk-praktiska området. Vi befärar att utredningens förslag, om det genomförs, kommer att minska beviljandegraden ytterligare.

En liten del av de forskningsmedel som tillfaller utbildningsvetenskaplig forskning kommer från statliga myndigheter, exempelvis Skolforskningsinstitutet. Enligt utredningens förslag ska dessa upphöra och i stället inrättas Myndigheten för strategisk forskning. Inte heller här känner vi oss övertygade om att våra argument för det strategiskt viktiga med forskning inom bild och slöjd skulle höras.

Vi ser en betydande risk för negativa konsekvenser för ämnesdidaktisk forskning om utbildningsvetenskap inordnas i ett vetenskapligt råd för humaniora/samhällsvetenskap och konst. Det är av stor vikt att tillvara ta kompetensen som byggts upp i den utbildningsvetenskapliga kommittén och det bör ske genom att inrätta ett vetenskapligt råd för utbildningsvetenskap.

De europeiska forskningsfinansiärerna har insett vad forskning på konstnärlig grund kan betyda för människan föreställningsförmåga – vår förmåga att föreställa oss både det förflutna och framtiden – förmågor som är avgörande för att finna lösningar på våra stora samhällsutmaningar. Horisont Europa gör utlysningar inom området "Kultur, kreativitet och inkluderande samhällen" och trots att en sådan utlysning så tydligt riktar sig till forskningen på konstnärlig grund, tolkar svenska finansiärer en sådan utlysning som riktad till enbart samhällsvetenskap och humaniora. Vi hoppas att forskning på konstnärlig grund, jämte utbildningsvetenskap, ges en tydlig plats inom det svenska statliga forskningsfinansiärssystemet i framtiden.

Stockholm 2024-01-31

Anna Valtonen
Rektor

Magnus Bärtås
Föredragande

Ärendet har beretts av vicerektor Magnus Bärtås, prefekt Anneli Holmberg IBIS samt professorerna Anette Göthlund och Fredrik Lindstrand, IBIS.

Handläggare har varit Olga Karlsson, Utbildnings- och forskningsadministrativa avdelningen.